

- על הנסים - ל' תרגום עבור מסות עי' ת"א
דברים ד, לד וכתב.

על הנסים

(א) לכאורה רק נס אחד בחנוכה?
(ב) אמרנו מקודם במודים 'ועל נס' שבכל יום עמנו' - מה הכוונה?

רוקה: בכל יום ויום עושה עמנו ניסים שמצילנו מכל האומים

ריבר"י: על שם ברוך ד' יום יום וע"ש (תהלים ס, ו) נתת ליראיך נס להתנוסס [מל' נס וכלונס והוא ענין הרמה והגבהה כנס הגבוה. מצודות] ויש מפרשים אותו לשון נסיון. [ב"ר פנ"ה: נסיון אחר נסיון וגידולין אחר גידולין בשביל לנסותן בעולם בשביל לגדלן בעולם כנס הזה של ספינה]

וגם יש לפרש על נס' ונפלאותיך שאתה עושה עמנו ערב ובוקר וצהרים שאתה מצילנו מעמלק הלוחם אותנו בכל עת

מחברת מנחם - אות נ

נס. מתחלק לשלש מחלקות: האחד, ונס אל אחת מן הערים (דברים ד, מב), ומנוס אבד מנהם (איוב יא, כ), ענין מברח המה.

השני, ושים אתו על נס (במדבר כא, ח), ונשא נס (ישעיהו ה, כו).

השלישי, נתת ליראיך נס להתנוסס (תהלים ס, ו), אבני נזר מתנוססות (זכריה ט, טז), ד' נסי (שמות יד, טו), ד' עזי ומעזי ומנוסי (ירמיהו טז, יט), ואבד מנוס מקל (עמוס ב, יד), ענין פלא המה.

רמב"ן על בראשית פרק ה פסוק ד

ולא יכשר צעיני מאמר הרב שכתב במורה הנבוכים (ב מז) כי לא היה אורך השנים רק ציחידים האלה הנזכרים, ושאר בני אדם צדורות ההם היו שנות חייהם השנים הטבעיים המורגלים ואמר, כי היה המדוש הזה צאיט ההוא צהנהגמו ומזונו, או על דרך נס:

והנה אלה דברי רות - ולמה יהיה הנס הזה צהס, והס אינס נציאים ולא נדיקים וטובים לעשות להם נס....

רמב"ן על בראשית פרק יא פסוק כח

.... והנה על כל פנים במקום ההוא צארך כשדים נעשה נס לצברהס אצינו, או נס נסמר, שנתן צלצ אוחו המלך להצילו ושלל ימימתו והוציא אוחו מצית הסוהר שילך לנפשו, או נס מפורסם שהשליכו לכנשן האש וניצל כדברי רבותינו:

רבמ"ן בשם ראב"ע ריש פ' וארא. "ק"ל ש-י" ... שהוא מנלח מערכות שמים ולעשות עמס נסים גדולים שלל נחצטל מהס מנהג העולם, צרעצ פדה אוחס ממות וצמלחמה מידי חרב, ולחת להס עושר וכבוד וכל טובה, והס ככל היעודים שצחורה צברכות וצקללות, כי לא חצא על אדם טובה צשכר מצוה או רעה צעונש עצייה רק צמעשה הנס, ואס יונח האדם לטבעו או למזלו לא יוסיפו צו מעשיו דצר ולא יגרעו ממנו אצל שכר כל החורה וענשה צעולם הזה הכל נסים והס נסמרים, יחשצ צהס לרואיס שהוא מנהגו של עולם"

בס"ד

מי שעומד בחג השבועות ומחליט שהיום קדוש ע"כ יעביר היום עם תוכן קדוש. ברוך אומר ועושה, הוא אומר כל היום קינות על חורבן ביהמ"ק, או כיוצ"ב מי שלומד בט' באב כל הגמ' והמדרשים על מתן תורה ש'על מה אבדה ארץ על עזבם תורת' "isch e chli danebbe" - הוא חוטא את המטרה בלשון המעטה

כל זמן וזמן יש לו התוכן שלו בעבודת ד'. מהו התוכן של חנוכה?

זו גמ' מפורשת: "לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה". וכך יסדו ב'על הנסים': "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלה להודות ולהלל לשמך הגדול" zu danken & zu bejubeln

גם עיקר הדלקת הנרות הוא כדי להודות ע"י מעשה. וכך הוא נוסח "הנרות הללו". כ"כ בשם מ"ו הגרש"ז בהליכת שלמה כרך ב' טו, ט

הלל

Bejubeln שמחה מחמת העבר על העתיד. ראינו בכד הקמח של רבינו בחיי שמדליקים ח' ימים גם לרמז על החנוך של הבית השלישי בב"א עיי"ש.

בבושלמי מגילה פ"ב ה"א:

הקורא את המגילה למפרע לא יצא... ותני אף בהלל ובקריית שמע... ברם בהלילא בגין דכתיב ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ד' מהולל שם ד' ממזרח שמש עד מבואו... א"ר אבין עוד היא אמורה על סדר: בצאת ישראל ממצרים - לשעבר

לא לנו ד' לא לנו - לדורות הללו
אהבתי כי ישמע ד' - לימות המשיח
אסרו חג בעבותים - לימות גוג ומגוג
ק-לי אתה ואורך - לעתיד לבא

תהלים כו ו-ז: אַרְחֵץ בְּנִקְיוֹן פִּי וְאֶסְבְּכָה אֶת מִזְבְּחֶךָ ה';
לְשִׁמְעַת בְּקוֹל תְּהִלָּה וְלִסְפָּר כָּל נִפְלְאוֹתֶיךָ;
צַנְקִיּוֹן. שְׁאִין גֹּזַל צַמְנוֹת שְׁאִין מַקְיִים לֹלֶצַּת גִּזְלוֹת פֶּסוּל: לְשִׁמְעַת.
כִּמוֹ לְהַשְׁמִיעַ: כָּל נִפְלְאוֹתֶיךָ. זֶה הַלֵּל שֵׁשׁ צוֹ לְשַׁעֲבַר וְיֵשׁ צוֹ לְגוֹג וְיֵשׁ צוֹ לִימוֹת הַמְּשִׁיחַ וְיֵשׁ צוֹ לְעַתִּיד לְבָא:
רש"י

.....

הודאה.

על מה מודים? השאלה אינה צריכה לפנים! "על הנסים ועל הפרקן ועל הגבורות ועל התשועות [ועל הנפלאות ועל הנחמות] ועל המלחמות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה".

אך מה בדיוק מה פירוש המילים?

ועל הפרקן

ספר מתורגמן מר' אליה בחור:

פרק - 'ויפרקנו מצרינו' פורק אין מידם, וכן כל לשנא ישועה והצלה ופדיון מתורגם בלשון פריק... וכן כל 'גואל' דרות מתורגם פריקא [אבל גואל הדם גאיל דמא]

- ועל הגבורות - מעשי גבורה שהראה. "וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ד' במצרים" ת"א "ית גבורתא ידא רבתא" ורש"י "את הגבורה הגדולה שעשתה ידו של הקב"ה".

- ועל התשועות - הרי כבר אמר פורקן?

או [1] עניית תפילה מל' 'שועתי אליך' רד"ק ספר השרשים שוע בשם אביו

או [2] מהשורש 'ישע' רד"ק שם בשורש ישע אולי המצב לאחר הישועה, כמו ההבדל בין הרמה לתרומה [= המצב לאחר ההרמה].

או [3] פורקן מיד מלכות יון >ז"ל הרמב"ם: וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתיים שנה עד החורבן השני< ותשועה היינו מהצרות

לרמב"ם לא אמרים פורקן בפורים! אבל אנחנו כן אומרים 'ואכתי עבדי אחשורוש אנך'.

ע"י אבודרהם: ועל הפורקן ע"ש ויפרקנו מצרינו וע"ש ויפדך מבית עבדים ומתרגמינן ופרקך. ועל התשועות ע"ש הושיעה את עמך וע"ש ויהי להם למושיע. - **הוא פדה אותנו ונהיינו שוב חלק ד'**

מהר"ל ספר גבורות השם - פרק כ

עוד דקדקו ז"ל במלת ויושיען דהוי למכתב ויצילן שכן אמרו בנות יתרו איש מצרי הצילנו, אלא כי לשון תשועה באה על תשועה גדולה יותר מן הצלה. לדעת ר' אלעזר בנו של ר' יוסי הגלילי שרצו לעשות להם דבר של ג"ע ומזה הושיעם והוא תשועת הנפש שלא יבא עליו חטא, ולדעת רבנן תשועת הגוף שהשליכו אותם הרועים למים והושיע אותם כי זה נקרא תשועה להושיע אותם מן המיתה.

רשר"ה נסיון Hochtaten

על הנסים fuer Deine Wunder

על הפורקן fuer die Befreiung

על התשועות fuer die Siege

- ועל הנפלאות - נסים נגלים - רבנו בחיי שמות ג' יט. אך ק"ק לפרש כך כאן שאנחנו אומרים מקודם במדים "על נסיון שבכל יום <נסים נסתרים>, ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת", ובפשטות בכל עת קאי גם על נפלאות, ואין ניסים גלויים בכל עת. ונר' לפרש ע"פ רש"י על הפסוק בפ'

כי תשא "ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך ד' ילך נא ד' בקרבנו ... ויאמר הנה אנכי כרת ברית נגד כל עמך **אעשה נפלאות...**" פרש"י "אעשה נפלאות - לשון ונפלינו >כמו והפלה ה' בין מקנה מצרים וגו< שתהיו מובדלים בזו מכל האומות שלא תשרה שכינתי עליהם". היינו קרבת ה' מיוחדת שאין על אף אומה אחרת.

- ועל הנחמות - "ואשלם נחומים לו..." - "על הצרות ועל הרעה שסבל בגלות אשלם לו נחומים, כלו' טובות שינחם בהם" (ישעיה פרק נ, יח וברד"ק)

- ועל המלחמות - ע"ש (דברים ד, לד) או הנסה אלקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסת באתת ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדלים ככל אשר עשה לכם ה"א במצרים לעיניך:

רש"י: במלחמה - בים שנאמר כי ה' נלחם להם: יתכן שמודים על הלחימה שלחם ה' ביונים ע"י ניסים אך לא נראה כן מלשון 'הנרות הללו' ועל המלחמות שעשית ע"י כהניך הקדושים. לכן נר' כמו ש-

יונתן תרגם: או היך ניסא דעבד ד' לאתגלאה למפרשא ליה אומא בפיצתא (בהצלה) מגו עם אוחרי בניסין באתין ובתמהין ובסדרי נצחני קרבין - ובמערכות של נצחנות קרב.

ב'יצר אור' בעל מלחמות ע"פ הנאמר בישעיה

(1) ספר ישעיה פרק מה

(א) כפ אָמַר ד' לְמַשִּׁיחוֹ לְכוֹרֶשׁ אֲשֶׁר פָּחַזְקַתִּי בִימִינוֹ לָרֹד לְפָנָיו גּוֹיִם וּמִתְּנִי מַלְכִים אֲפַתַח לְפָתַח לְפָנָיו דְּלִתִּים וְשַׁעֲרִים לֹא יִסְגְּרוּ:

(ב) אֲנִי לְפָנֶיךָ אֵלֶּךְ וּפְדוּרִים אֲוֹשֵׁר [אֲיֹשֵׁר] דְּלִתוֹת נְחוֹשֶׁה אֲשֶׁבֶר וּבְרִיחֵי בְרָזֶל אֲגַדֵּעַ:

(ג) וְנָתַתִּי לָךְ אֵיּוֹצְרוֹת חֶשֶׁךְ וּמִטְּמָנֵי מִסְתָּרִים לְמַעַן תִּדְעַ עַי אֲנִי יְדוּד פְּקוּרָא בְּשִׁמְךָ אֲלֹקֵי יִשְׂרָאֵל:

(ד) לְמַעַן עֲבַדִּי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל בְּחִירֵי וְאֶקְרָא לָךְ בְּשִׁמְךָ אֲכַנְּךָ וְלֹא יִדְעַתְּנִי:

וע"י ע"ז דף ב: ע"ב